

İLSAM Akademi Dergisi

Journal of ILSAM Academy

ISSN 2757-9212

Doğu ve Batı Algısı: İmaj Sorununu İslamfobia Bağlamında Okumak

The Perception of East and West: Reading the Problem of Image in Context of Islamophobia

Mevlüt UYANIK

Prof. Dr.
Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi,
mevlutuyanik@hitit.edu.tr
ORCID: 0000-0002-4509-8318

Cilt/ Issue: 2/1, 177-205
Geliş Tarihi: 15.02.2022
Kabul Tarihi: 30.03.2022

Atıf: Uyanık, Mevlüt. "Doğu ve Batı Algısı: İmaj Sorununu İslamfobia Bağlamında Okumak". *İLSAM Akademi Dergisi* 2/1 (Nisan 2022), 177-205.

Dipnot: Mevlüt Uyanık, "Doğu ve Batı Algısı: İmaj Sorununu İslamfobia Bağlamında Okumak", *İLSAM Akademi Dergisi* 2/1(Nisan 2022), Sayfa.

ÖZ

1989-1990 yılında SSCB dağılınca Doğu-Batı bölünmesi, ABD öncülüğünde Yeni Dünya Düzeni oluşturulmaya çalışıldı. Irak-İran savaşı ve Irak'ın Kuveyt'i işgali ile başlayan bir süreçle Müslüman halkların yaşadıkları enerji üretim ve arz merkezlerine operasyonlar yapılmaya başlandı. Teorik meşruiyet ise Samuel Huntington'un Medeniyetler Çatışması ve Dünya Düzeninin Yeniden Kurulması ve Francis Fukuyama'nın "Tarihin Sonu ve Son İnsan" tezleriyle sağlanmaya çalışıldı. 11 Eylül 2001 tarihinden itibaren strateji değişikliğiyle İslam coğrafyasında Şii-Selefi vekalet savaşlarıyla medeniyet içi çatışmalar tetiklendi; dünya kamuoyunda İslamfobia kavramıyla eşgüdümü sunuldu. Dolayısıyla bu makale, siyasi ve ekonomik hedeflere ulaşmak için medeniyetler/kültürler arası savaş tezinin meşruiyet aracı olarak İslamfobia kavramının kullanımının tutarsızlığını müzakere eder. Bir tez ve anti tez arayışını girerek gerekli bir öteki konumuna düşmeden, tarafların eşit değerlendirileceği bir uzlaşım platformunun imkânını arar. Bu bağlamda Doğu-Batı algılamaları ve bunların siyasi-kültürel sonuçlarını müzakere açmayı hedefler, kültürel şiddetin yerine Doğu ve Batı algılamalarında imaj sorunu aşmak için birbirimizi anlama ve keşfetme sürecinin gerekliliğini vurgular.

Anahtar Kelimeler: Doğu, Batı, İmaj Sorunu, Müslüman, Terör, İslam korkusu

ABSTRACT

With the scattering of the USSR in 1989-1990 two-sized worlds got unipolar with USA. In the new system, the ideological basics the East-West became the economical basic of North-South. USA and US countries started operations such as Iraq-Iran war, Iraq's occupation of Kuwait, which is made for getting Muslim people's energy center. The legitimacy of these illegal occupations started with thesis of two people, Samuel Huntington-The Clash of Civilizations, Francis

Fukuyama- The End of History and the Last Man. From 11 September 2001 new politics started to emerge about the ‘real owner’ wars. Shiah- Salafi deputation wars started and with that, inside civilization conflicts started to emerge. Islamophobia was started by people in western countries to legitimate the invasion. This paper discusses Islamophobia as an inconsistent issue to reach political and economical aims with Clash of Civilizations and Remaking of World Order. Without thesis and anti-thesis, the paper wants to reach convention. In this context, this paper aims to start a negotiation of the perception of East-West and their political-cultural conclusion of them. Finally, this paper aims to reach a conclusion about the US and its regional base and cultural violence like comics and Pope 16. Benedict’s declaration. So it is about the understanding each other to overcome the Islamophobia crisis.

Keywords: East, West, The Problem of Image, Islamophobia, Muslim, Europe, Terror

EXTENDED ABSTRACT

When the USSR collapsed in 1989-1990, an East-West partition and a New World Order were tried to be created under the leadership of the USA. In a process that started with the Iraq-Iran war and Iraq’s invasion of Kuwait, operations began to be carried out in energy production and supply centers where Muslim peoples live. Theoretical legitimacy was tried to be provided by providing a “necessary other” with the theses of Samuel Huntington’s *The Clash of Civilizations and the Re-establishment of World Order* and Francis Fukuyama’s “*The End of History and the Last Man*”. However, “ignoring the simultaneous emergence of fundamentalist movements in Islam, (Western) Christianity, Judaism, Buddhism, and Hinduism, there is a great deal of information pollution on the subject.

Therefore, the questions that are open for discussion and that seek answers are as follows: Why are Muslims the only ones to be identified or mentioned in the same breath as terrorism, integrity/radicalism? Why is Islamophobia/Why is Islamphobia/fear of Islam popularized as a necessary other for socio-political reasons? How did Islamophobia turn into anti-Islam and racism against Muslims?” “Fear of Islam” is accompanied by “enemy of Islam”, “anti-Islam” and “culture of reconciliation” and individual rights and freedoms, are we aware of the “fear industry” in which peaceful coexistence is prevented?

In the context of these questions, intra-civilizational conflicts were triggered by

the Shiite-Salafi proxy wars in the Islamic geography with the change of strategy since September 11, 2001; It was stated that it was presented in coordination with the concept of Islamphobia in the world public opinion. In order to understand this, first of all, the analysis of the terms integrity, fundamentalism, radicalism associated with Islamoiba and the transitions between them were pointed out.

The text discusses the inconsistency of the use of the concept of Islamophobia as a means of legitimacy in the thesis of war between civilizations/cultures to achieve political and economic goals. It claims to cover the intellectual, legal and political awakenings in the Islamic world with a neo-Salafi mentality and to provide legitimacy to colonial eco-politics. In this context, it seeks the possibility of a consensus platform where the parties will be evaluated equally, without falling into a necessary other position by searching for a thesis and antithesis. In this context, it aims to open negotiations on East-West perceptions and their political-cultural consequences, emphasizing the necessity of understanding and exploring each other in order to overcome the image problem in East-West perceptions instead of cultural violence.

In order to ensure this “culture of consensus”, he prioritizes *the burhan* method of Islamic philosophy and proposes a critical, rational and comparative examination of what is presented about the truth. In this framework, from the dialectical/cedeli method; that is, it is essential to avoid claiming absolute truth, which not only feeds the conflict and marginalizes other presentations of truth, but also reduces it to a necessary other position and derives its existence from this tension and conflict.

In this context, first of all, it is focused on how the term Islam, which means well-being and peace, is used together with the term phobia, which is derived from “phobos”, known as the god of horror and fear in Greek mythology. “His fear and hatred of Islam; therefore, how and why it has become a practical way of expressing fear or dislike of all or the vast majority of Muslims has been brought up for discussion. It was pointed out that the term Xenophobia was developed with the support of the term xenophobia, which expresses xenophobia/hostility, and attention was drawn to the fact that it became known with racism and violence against Muslims.

At this point, it has been pointed out that talking about and criticizing a fear that has been on the world agenda since September 11, 2001 is different from rejecting the plurality of Islam and the diversity of belonging to Islam and naturally constructing an imaginary and uniform concept of “Islam”. It was stated that the second issue, namely Islamophobia, is conducive to hate speech

towards individuals belonging to the Muslim social group and to discrimination in daily life, in other words, racism.

Thus, it is overlooked that hate speech and physical attacks produced in the context of “Islamophobia” have turned into an “institutional racism problem”. If measures are not taken against these, it is pointed out that there is a risk that fear of all kinds of religious or sacred objects (hagiophobia) will become widespread. Of course, at this stage, it should be focused on how Muslims should react to actions that are evidently produced for Islamophobia. Thus, no contribution is made, even indirectly, to the identification of fear of Islam and terrorism that is desired to be created.

As a conclusion, it will be possible for people to live in peace in the world only by respecting others, preserving their innate basic personal rights, creating a culture of reconciliation and succeeding in living together. The way to do this is to avoid universalizing one’s own lifestyle, which fosters a culture of conflict and says it’s good for everyone. It is clear that, instead of reinforcing differences as “I and the Other”, it is important to seek unity beyond superficial agreement or reconciliation between them, recognizing and accepting differences, in order to ensure that each living culture and diversity live in harmony without turning individuals and lifestyles into conflict. What needs to be done is to emphasize the difference between trying to live a life without offending or causing spiritual values, regardless of religion, and using religion as a means of action.

Hence, it should be ensured that terrorist criminals and those who envenom them are must be prevented from using various religious values as a tool, but this should be done without disturbing the freedom and security equation. If this is not done, it means that political culture, which is the sum of beliefs, feelings and values related to the political system, as a part of the general culture, plays a role in the direction and emergence of political behavior all over the world, and in this sense, “religion” will continue to function as a mediator of action.

GİRİŞ

1989-1990 yılında SSCB dağılınca iki kutuplu dünya yerini ABD öncülüğünde Yeni Dünya Düzenine bıraktı. Yeni uluslararası sistemde ideolojik temele dayalı Doğu-Batı bölümlenmesi yerini ekonomik temele dayalı Kuzey-Güney bölümlenmesine bıraktı. Dünyadaki enerji üretim ve arz bölgelerine (ki buraların çoğunluğu Türk ve Müslüman halkların yaşadıkları yerlerdir) başta ABD olmak üzere diğer batılı küresel güçler demokrasi ve insan hakları adı altında operasyonlar düzenlediler, Irak-İran savaşı ve Irak'ın Kuveyt'i işgali ile bölgede çatışmalar tetiklendi. Ardından günümüze kadar gelen sürekli bir çatışma ve istikrarsızlık hali oluşturuldu.

Bu operasyonların meşruiyeti Bernard Lewis'in The Atlantic'te yazmış olduğu 'Müslüman öfkenin kökleri' adlı makale üzerine Samuel Huntington'un inşa ettiği "*Medeniyetler Çatışması ve Dünya Düzeninin Yeniden Kurulması*" ve Francis Fukuyama'nın "*Tarihin Sonu ve Son İnsan*" tezleriyle "gerekli bir öteki" temin edilerek sağlanmaya çalışıldı. Nitekim "*Medeniyetler Çatışması ve Dünya Düzeninin Yeniden Kurulması*," tezinin mimarına göre bile "İslam, (Batı) Hıristiyanlığı, Musevilik, Budizm ve Hinduizm de köktendinci ya da radikal diye isimlendirilen hareketler eş zamanlı olarak ortaya çıktığını unutmamak gerekir.¹ Bu konuyla ilgili öyle büyük bir kavramsal kargaşa ve bilgi kirlenmesi yaşanıyor ki, "İslamfobia" kavramının bizzat kendisi İslamfobik bir kavrama dönüşmektedir. Bu bağlamda metinde cevabını arayacağımız sorular şunlardır:

Neden salt Müslümanlar, terör, entegrizm/radikalizm ile özdeşleştiriliyor?

Niçin İslamfobia/İslam korkusu, sosyo-politik gerekçelerle gerekli bir öteki olarak yaygınlaştırılıyor?

İslamfobia nasıl bir İslam karşıtlığı ve Müslümanlara yönelik ırkçılığa dönüştü?"

O halde Müslümanların maruz kaldığı ayrımcı politikalar ve şiddeti ifade etmek üzere, olgunun mahiyetini yansıtan "İslam korkusu"ndan ziyade "İslam düşmanlığı", "İslam karşıtlığı" söz konusudur. Özellikle dünya nüfusunun beşte birini inkâra yol açan tavırların temelini oluşturan ve bir nevi "korku endüstrisi"ne dönüşen bu tavrın tutarsızlığını göstermek dünya barışı için önemlidir. Çünkü tehlikede olan "uzlaşma kültürü" ve bireysel hak ve özgürlüklerdir, birlikte barış

¹ Samuel P Huntington. *Medeniyetler Çatışması*, çev. M. Çalık, der. Murat Yılmaz (Ankara: Vadi yay., 1995), 17; Mevlüt Uyanık. "Arap Dünyasında Dönüşümler: Yemen", *Kamu'da Sosyal Politika Dergisi*, 5/ 18, 2011/3, (Ankara: 2011), 28-42; Mevlüt Uyanık, "Arap Baharının Mezhepçilik ve Kabilecilik Bağlamında Analizi" *Eski ve Yeni Dergisi*, 25/2012, 84-93/ (2015)3. 19-343; Dünya Bülteni Araştırma Masası, *İslamofobi ve Avrupa'da İslam Algısı*, Dübam Yayınevi (İstanbul: Dübam Yayınevi, 2015), 13-14.

içinde yaşamının korkularla engellenmesidir. ²

Bu “uzlaşma kültürü”ünü sağlamak için İslam felsefesinin burhan yöntemini önceleyerek hakikate dair sunulanların eleştirel, rasyonel ve mukayeseli bir şekilde incelenmesi gerekir. Çatışmayı besleyen ve hakikate dair diğer sunumları ötekileştirmekle kalmayıp, gerekli bir öteki konumuna düşürüp, kendi varoluşunu bu gerilim ve çatışmadan alan, mutlak hakikat iddiasında bulunan diyalektik/cedelci yöntemden kaçınmak şarttır. ³

Merkezi Washington’da bulunan PEW Araştırma Merkezi’nin dini temel alarak dünyadaki nüfus artışını analiz ettiği “Küresel Müslüman Nüfusun Geleceği: 2030 Öngörüsü” raporunda “20 yıl sonra her dört kişiden biri Müslüman, Avrupa’nın %8’i Müslüman olacak” denildiğini hatırlarsak, durumun vahameti iyice ortaya çıkmaktadır. Aslında bu ve benzeri anketler, çalışmalarla İslamfobi üzerinden Hıristiyan dünyası uyarıldığı gerçeğini görebiliriz. “Avrupa ülkelerinde yapılan kamuoyu yoklamaları da, bu ülkelerde yaşayan Müslümanlara karşı bir ayrımcılık ve nefretin gelişip yayıldığı göstermektedir. Avrupa Birliği’nin 27 ülkesinde 23,500 kişi üzerinde kapsamlı bir araştırma yapan ‘European Union Agency for Fundamental Rights’ (FRA) yayınladığı bir ankette bu ülkelerde yaşayan her üç Müslüman’dan birinin sadece son bir yılda mutlaka ayrımcılıkla karşılaştığını ve her on Müslüman’dan birinin de saldırı veya aşağılanmaya maruz kaldığını göstermektedir.” ⁴

İki kutuplu dünya düzeninin nükleer tehlike korkusu yerini terörizm korkusuna bırakmakta, barışın sağlanabilmesi için önce düşman oluşturulmaktadır. Yeni bir düşman olunca ortak paydanın yaygınlaşması sınırlanacak, korku beslenecektir.⁵ Bunun için de gerekli bir öteki/düşman temini çerçevesinde taassup (entegrizm) fundemantalizm, radikalizm ve İslamfobia kavramlarını eleştirel bir analize tabii tutma gerekir. Acaba her türlü hoşgörüsüzlüğe ve terörist eyleme karşı ciddi bir tepki verilirse, güvenlik ile özgürlük birbirinin alanına müdahale etmeden sağlanırsa ne olur? Ya da “karşılarında düşman olmayınca liderler ülke içi ve ülke dışındaki uygulamalarının meşruiyetlerini nasıl sağlar?” sorusunu bu bağlamda müzakere edelim nasıl sonuçlar üretilebilir?

² Mehmet Görmez, “Korku Endüstrisi İslamofobia”, *Diyanet Aylık Dergi -Korku Endüstrisi İslamofobi*, 317, (Mayıs 2017), 4-5; Hilmi Demir, “Korku Endüstrisi ve Güven Bunalımı”, *Diyanet Aylık Dergi -Korku Endüstrisi İslamofobi*, 317, (Mayıs 2017), 7.

³ Ebu Nasr Farabi, *İlimlerin Sayımı*, Mlf- Trc. Mevlüt Uyanık- Aygün Aykol (Ankara: *Elis Yayınları*, 2017) 110-116.

⁴ Murat Aktaş, “Avrupa’da Yükselen İslamfobia ve Medeniyetler Çatışması Tezi”, *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi* 13/ 1, (Mayıs, 2014),33.

⁵ Giandomenico Picco, *Düşmansız Barış Olabilir mi? Medeniyetler Çatışması*. der. Murat Yılmaz, (Ankara: Vadi Yay, 1995).155-158.

Bunlar önemli sorular, çünkü Hz. Adem'den itibaren insanlığın dünyada refah, ahirette felahını temin eden ilkeler bütününe ifade eden ve kelime anlamı bile “barış, güven içinde olmak” demek olan İslam'ın bir şekilde gerekli bir öteki konumuna düşürülüp, yeni korkular üretilmesinde araç olarak kullanılması engellenmelidir. Tabii burada kendisini Müslüman, üstelik de İslamcı olarak niteleyen örgütlerin yaptığı terör eylemleriyle dolaylı bir şekilde gerekli bir öteki konumuna düşürülme katkılarının eleştirel bilincinde olmak şarttır. ⁶

Malum olduğu üzere, Medeniyetler Çatışması tezi eski NATO genel sekreteri Willy Claes'in 1995 'İslam fundamentalizmi Avrupa için en büyük tehdittir' açıklamasıyla bir nevi resmiyet kazanmıştı. Aslında bu tavrın tarihsel temelleri Avrupa tarihi açısından hâlâ en hayati savaş olarak görülen ve 732'de gerçekleşen ve Hıristiyanların 'işgalci' diye nitelendirdikleri Müslümanları yendiği Poitiers harbine kadar gider. 8.yy. papazı Isadore Pacensis, bu savaşta Müslüman ordularını yenen Hıristiyanların yeni kimliğini *Europenses* (Avrupalılar) olarak belirtmişti. Bu savaştan itibaren İslam artık “Kılıç dini” ve “öteki düşman” olarak hem Hıristiyan dünyanın hem de çağdaş Batı'nın kolektif kültürel şuur-altında derinlemesine yer etmiş görünmektedir. Dolayısıyla bu kavramın çıkış yerinin Batı olduğu ve kendi varoluşlarını sağlamak, yaptıkları uygulamalara meşruiyet temin etmek için bu kavramı gerekli bir öteki olarak sundular. Tabii bunda Müslümanların yanlış uygulamaların da önemli etkisi maalesef bulunmuştur. ⁷

Buradan da anlaşılacağı üzere, çağdaş propaganda döneminde hiyerarşiye dayalı bir ırkçılık yerini “uzlaştırılmaz kültürel farklılıklar” kavramına bırakılmış, böylece gerekli bir öteki için yeni “korkular sürekli” üretilmiş ve diri tutulmuştur. Bir süre sonra uzlaştırılmaz kültürel farklılıklar İslam medeniyeti ve kültürü

⁶ A. Bülent Baloğlu, “Korku Kültürü ve Tünel Vizyonu”, *Diyanet Aylık Dergi -Korku Endüstrisi İslamofobi*, 317, (Mayıs 2017), 11.

⁷ Abdurrahman Mümin, “İslam Köktenciligi Üzerine: Basmakalıp Bir İfadenin Soykütüğü”, çev. Mevlüt Uyanık, *İslami Araştırmalar Dergisi*, 6/3 (1992) 165-171; Mevlüt Uyanık, *İslami Hareketler İfadesinin Anlamlılığı Üzerine Bir Deneme* *EKEV Akademi Dergisi*, 1 (1998), 9-16; Mevlüt Uyanık, “Medya ve Müslüman İmaji”, *Müslüman İmaji* (Kutlu Doğum Bildirileri)(Ankara: Diyanet Vakfı Yayınları, 1996) 287-294; Hakan Samur, “Avrupa'nın Önyargılarının ve Çelişkilerinin Bir Sonucu Olarak İslamfobia” *Yönetim Bilimleri Dergisi/Journal of Administrative Sciences* 15/29 (2017), 158; Uluslararası Hak İhlalleri İzleme Merkezi (Uhim), *Avrupa'da Yükselen Ayrımcılık, Nefret, İslamfobia ve İrkçilik* (İstanbul, 2015), 47-48; Arthur F. Buehler, “İslamfobia: Batı'nın “Karanlık Tarafı”nın Bir Yansıması”, çev. Mehmet Atalay, *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 55/2014, 123-124; Aktaş, “Avrupa'da Yükselen İslamfobia ve Medeniyetler Çatışması Tezi”, 33; Kader Özlem, “Avrupa'nın İçinde Yükselen İslamfobia Gerçekliği” *Siyasi, Tarihi, Dini ve Kültürel Boyutlarıyla İslam ve Şiddet*, ed. Mümtaz'er Türköne 2/ 7 (İstanbul: Ufuk Kitapları, 2007), 189-196; Kemal Ataman, “Batı'daki İslam Ve Türk Algısı: Tıkanan Batı'da Yeniden Yükselen İrkçilik”, *Diyanet Aylık Dergi -Korku Endüstrisi İslamofobi*, 317, (Mayıs 2017), 15-17; Mehmet Ali Kirman, “İslamofobinin Kökenleri: Batılı mı Doğulu mu?” *İslami Araştırmalar* 21/ 1 (2010) 21-39.

içine indirgenmiştir. Artık “Medeniyet içi çatışma” ile Müslümanlar birbirlerini Şii/Selefi diye tekfir ederek öldürdükleri vekâlet savaşları dönemi başladı. Oysa sorun Huntington’un iddiasının aksine *ekonomik ve politik çıkarlarla bağlantılıdır, değerlerle doğrudan ilgili değildir*.⁸

Bununla birlikte eğer *sorun, değerler alanının gereği gibi sunulursa*, bizatihi Batı’nın liberal demokrasi, eşitlik, adalet ve özgürlük kavramları tartışılır hale gelir ve ülkelerinde yaşayan Müslümanlar için tehlike daha da artar. Nitekim Danimarka karikatür krizi, Paris banliyölerinde yaşanan göçmen protestoları, Almanya’daki vatandaşlık testleri, Müslümanları terörle özdeş gösteren kültürel ve dini damgalama, kısacası “öteki”nin kültürel ve ekonomik olarak istismar edilmesi; Batı’nın değer açısından da evrensellik iddialarını çürüttüğü gibi ülkesindeki güvenlik ve özgürlüğü de etkilemektedir. Aynı zamanda çoğulcu bir yapıda birliktelik ve bir arada barış içinde yaşama projesi olan diyalog ve ittifak imkânını yok etmektedir.⁹

Bu da bir “algı sorunu” olduğunu ortaya çıkarmaktadır. Eğer birbirimizi anlama ve keşfetme sürecinin gerekliliğine inanıyorsak, mevcut imaj sorunu aşmak gerekmektedir. Çünkü çok kültürlü çoğulcu bir dünyada barış içinde yaşama istiyorsak, mevcut algılamalardaki yanlışlıkları gidererek, kaygıların korkuya dönüşmesini engellemek şarttır. Özellikle medya vasıtasıyla gerekli bir öteki yaratmak, farklılıklar aykırılığa dönüştürmek, çatışmaya zemin oluşturmak için dini ve manevi değerlerin kullanılmaya başlandığı günümüzde bu husus çok önemlidir. Dolayısıyla *medeniyetler ve kültürler arası çatışma yerine medeniyetler arası uyum için neler yapabiliriz* diye düşünmek gerekir. Türkiye

⁸ Binnaz Toprak, “Huntington, Batının Ön Yargılarını Yansıtıyor”, *Medeniyetler Çatışması*, der. Murat Yılmaz, (Ankara: Vadi Yay. 1995),198; Mevlüt Uyanık, “Önce Medeniyet İçi Uzlaşma ve Birbirimize Saygı” Çorum Hâkimiyet Gazetesi (24/5/2005)15; Mevlüt Uyanık, *Selefi Zihniyet, Arap Baharı ve Türkiye*, (Ankara: Araştırma Yay.2016), 369-374; Samur “Avrupa’nın Önyargılarının ve Çelişkilerinin Bir Sonucu Olarak İslamfobia” ,152; Yıldız Çeliktaş, “Avrupa’nın Yükselen Trendi:İslamfobi”, *Uluslar arası Politika Akademisi*, (21 Ekim 2012), Kemal Ataman- Tuba Er, “İslamfobia ve Avrupa’da Birlikte Yaşama Tecrübesi Üzerine” *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 17/2, (2008).748, 758; Buehler, “İslamfobia: Batı’nın “Karanlık Tarafı”nın Bir Yansıması”, 127-128; Aktaş, “Avrupa’da Yükselen İslamfobia ve Medeniyetler Çatışması Tezi”,33.

⁹ Talha Köse, “Kültürel Şiddetten Medeniyetler Diyaloguna” *Siyasi, Tarihi, Dini ve Kültürel Boyutlarıyla İslam ve Şiddet*, ed. Mümtaz’er Türköne 2/ 7(İstanbul: Ufuk Kitapları, 2007) 293.

tarihsel ve kültürel birikimiyle bu konuda önemli katkı yapabilir.¹⁰

1. DOĞU VE BATI ALGISI: BİR İMAJ OLARAK İSLAMFOBİA

Esenlik ve barış anlamına gelen İslam terimi, Yunan mitolojisinde dehşet ve korku tanrısı olarak bilinen “phobos”tan türetilen fobi (phobia) terimi ile bir arada nasıl kullanılmıştır? “İslam’a olan korku ve nefreti; bu nedenle de, Müslümanların tamamından veya büyük çoğunluğundan korkmayı ya da onlardan hoşlanmamayı ifade etmenin pratik bir yolu” haline nasıl gelmiştir ve niçin getirilmiştir?

Bu anlamda “fobi” herhangi bir şeye karşı duyulan tedirginliği ve olağandışı bir korkuyu ifade eder. Akıldışı ve inatçı bir duygu olduğu için de kişinin hayatını olumsuz yönde etkiler. Aslında normal olan bir takım korkular bile korku düzeyinin kişinin kontrolünden çıkarak rahatsızlık verme aşamasına gelebilir ve anksiyeteye dönüşüp fobi olabilir. Herhangi bir objeden ya da durumdan dolayı sürekli ve irrasyonel bir korku hissetmek anlamındaki fobi kavramını, yüz milyonlarca insanın kendisini bağlı hissettiği bir dinin adıyla birleştirmek ve tıbbi-psikolojik rahatsızlıkları ifade eden başka türlü klinik fobilerle bir tutmak ciddi bir bakış açısı ve kavramsallaştırma sorununun olduğunu göstermektedir. Bu nedenle Asım Yapıcı’nın ortaya koyduğu gibi “Algısal Açıdan Müslüman Kimliği ve Dindarlık” üzerinde daha ayrıntılı çalışılması gerekmektedir.¹¹

Bunun yabancı korkusu/düşmanlığını ifade eden Xenophobia (zenofobi) teriminin desteğinde geliştirilmiş olsa gerek ki, artık Müslümanlara yönelik ırkçılık ve şiddetle anılır hale gelmiştir. İslamfobia’da bu korku ve nefretin kökeninde

¹⁰ Ramazan Gözen, İslam ve Şiddet, ed. Mümtaz’er Türköne 2/ 7(İstanbul: Ufuk Kitapları, 2007). 161-165; Mahmut Aydın, *Monologdan Diyaloğa: Çağdaş Hıristiyan Düşüncesinde Hıristiyan-Müslüman Diyaloğu*, (Ankara: Ankara Okulu, 2001)21,44-48; Mevlüt Uyanık, “Bir “Değer” Olarak “Çoğulculuk”, *Değerler ve Eğitimi – Uluslar arası Sempozyum-(26-28 Kasım 2004)*. ed. Recep Kaymakcan vd., İstanbul: DEM, 2007, 433; Mevlüt Uyanık, “Çağdaşlaşma, Değişme ve Dönüşme Tartışmalarında Sosyal Kimlikler Meselesi”, *Din, Kültür ve Çağdaşlık (Kutlu Doğum 2004)* Ankara: 2006, 63-76; Mevlüt Uyanık, “Küresel Bir Siyasal ve Ekonomik Güç Olarak Avrupa Birliği ve Türkiye’nin Konumu”, *Hür Gelecek Dergisi*. (02/01/2004), Mevlüt Uyanık, “Medeniyetlerarası Uyumun Simgesi: Türkiye”, *Yenişafak Gazesi*.(4. Ekim.2003); Mevlüt Uyanık, “İlahi Dinlerin Evrensellik Tasarımının Teorik Sunumu Üzerine” *Avrupa Birliği Sürecinde Türkiye’de Din Eğitimi ve Sorunları Sempozyumu (24-26 Mayıs 2001)*.(Sakarya: Sakarya Türk Ocakları ve İlahiyat Fakültesi), 149-170; Mustafa Çevik, “Korkunun Ontolojisi” *Diyanet Aylık Dergi -Korku Endüstrisi İslamofobi*, 317. (Mayıs 2017),12-14; Mehmet Akif Okur, “Üretilen Korku: İslamofobi” *Diyanet Aylık Dergi -Korku Endüstrisi İslamofobi*, 317 (Mayıs 2017), 21.

¹¹ Asım Yapıcı, “Algısal Açıdan Müslüman Kimliği ve Dindarlık”, *Dindarlığın Sosyo-Psikolojisi*, ed. Ünver Günay-Celalettin Çelik, (Adana: Karahan Kitabevi,2006); Asım Yapıcı- Feyza yapıcı, “Ön Yargı ve Ayrımcılık Bağlamında İslamofobi: Dinî-Sosyal Kimlikler Arası İlişkilerde Değişim ve Süreklilik”, *İlahiyat Akademi Dergisi*, (2017), 1-25.

nefret edilen kültür/din hakkında derin bilgi sahibi olunmadığı açıkça bellidir. Aslında Hukuki ya da akademik genel kabul gören bir tanımlaması olmamasına ve kavramsal bir kargaşa bulunmasına rağmen İslamfobia ırka dayalı ayrımcılık haline nasıl gelmiştir, sorusunun cevabı önemlidir. Nitekim Avrupa Irkçılık ve Yabancı Düşmanlığını İzleme Merkezi (EUMC) değerlendirmesinde bu husus net bir şekilde vurgulanmıştır.

“İslam korkusu” anlamına gelen bu kavram mevcut durumu yansıtmamakta, yapılan araştırmalar, Müslümanların maruz kaldığı sistematik ayrımcılık ve şiddetin temelinde korku değil düşmanlığın söz konusu olduğu görülmektedir. Müslümanların maruz kaldığı ayrımcı uygulamalar, nefret içerikli söylemler ve fiziksel saldırılar “İslamfobia” kavramıyla ele alınmaktadır.¹² Bu durum “kurumsal bir ırkçılık sorunu”na dönüşmektedir. Bu o kadar ileri aşamaya geçmek üzere olsa gerek ki, İtalya'nın İslamfobik valisi Luigi Brugnaro, Venedik'in San Marco Meydanı'nda ‘Allahu ekber’ diye bağırana biri olursa vuracakları tehdidini savurdu. Sonra gösterilen tepkiler üzerine özür dilese de dini veya kutsal nesnelere korkuya (hagiophobia) işaret etmesi açısından önemlidir.¹³

Bize göre, küresel politikalar çerçevesinde, şiddet ve terör önce ortak payda haline getiriliyor, özgürlüklerin kısıtlanması pahasına güvenlik öncelenmesinin meşruiyeti böylece sağlanıyor. Enerji üretim ve arz merkezlerinde bulunan İslam ülkelerine yapılan operasyonların demokrasi adına gerçekleştirildiğinin alt yapısı oluşturuluyor. Bir taraftan İslamfobia ile bütün dünyanın korkması gereken bir öcü yaratılıyor, diğer taraftan bu öcü’yü uysal hale getirmek için kendini görevlendiriyor. Medya sayesinde, psikolojik ortam oluşturulduktan sonra terör ile İslam özdeşleştirecek şekilde bir değer dizgesi İslamfobia

¹² Uhim, *Avrupa’da Yükselen Ayrımcılık, Nefret, İslamfobi ve Irkçılık*, 145.

¹³ Yıldız Çelikaş, “Avrupa’nın Yükselen Trendi:İslamfobi”; Yıldız Değirmenci, “Avrupa’da İslamfobia Algısı Üzerine”, *BİLGESAM* (25 Ağustos 2010); Mustafa İhsan Orhan, “İslamfobi”, *Akademik Perspektif*, (5 Aralık 2014); Farid Hafez - Enes Bayraklı, “İslamfobia: AB’nin Yeni Kriteri” (03/04/2017); Emre Dorman, “İslamfobia”(17 Haziran 2017); Samur “Avrupa’nın Önyargılarının ve Çelişkilerinin Bir Sonucu Olarak İslamfobia”, 152-153,157 Ataman- Er, “İslamfobia ve Avrupa’da Birlikte Yaşama Tecrübesi Üzerine”,755; Necmi Karşlı, “İslamfobia’nın Psikolojik Olarak İncelenmesi”, *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 13/1 (2013), 76-81; Pınar, Övgü, “İtalyan Belediye Başkanından ‘Allahu Ekber’ Gafı İçin Özür”,BBC (24.08.2017) Uhim, *Avrupa’da Yükselen Ayrımcılık, Nefret, İslamfobi ve Irkçılık*, 23 ; Aktaş, “Avrupa’da Yükselen İslamfobia ve Medeniyetler Çatışması Tezi”,33; Mehmet Dinç, “Korku Psikolojisi” *Diyanet Aylık Dergi -Korku Endüstrisi İslamfobi*, 317, (Mayıs 2017) 25-26.

şeklinde sunuluyor.¹⁴

Bu açıdan Runnymede Trust tarafından hazırlanan “Islamophobia: A Challenge For Us All (İslamfobia: Hepimiz İçin Bir Meydan Okuma,1997)” rapor yakın tarih açısından bir dönem noktasına işaret eder. Vakıf, çeşitli dinlere mensup üyelerden oluşturulan “İngiltereli Müslümanlar ve İslamfobia Komisyonu”nun (Commission on British Muslims and Islamophobia) Britanya için rapor hazırlamıştı. Bununla birlikte İslam korkusu ve karşıtlığı 2002 yılını itibaren Avrupa’nın toplumsal bir gerçekliği gibi sunulmaya başlamıştır. İslamfobia’nın kaynakları olarak İslam günümüzün ihtiyaçlarını karşılamayan yegâne değişmez bir blok olduğundan hareketle ayrıştırıcı ve öteki olduğu vurgulanır. Bu ötekiliği de doğal görür, çünkü İslam barbar, irrasyonel, ilkel ve cinsiyetçi tutumlara sahip bir inançtır ve değersizdir. Ayrıştırıcıdır, çünkü İslam şiddet içerikli, saldırgan, tehdit edici, terörizmi des-tekleyici ve medeniyetler çatışması ile uğraşan bir inançtır. Bu açıdan da İslam siyasi ve askeri çıkarlar için kullanılan siyasi bir ideolojidir. Dolayısıyla Müslümanların Batı kültürünü eleştirisinin hiçbir değeri yoktur. Özetle, İslam’a karşı düşmanlık, Müslümanlara yönelik ayrımcı uygulamalar makuldür.¹⁵

Komisyon, İslamfobiayı kısaca; “İslam’a karşı temelsiz bir düşmanlık” olarak tarif etmekte ve bu düşmanlığın Müslümanlara yönelik ayrımcılık ve toplumsal dışlanma gibi pratik sonuçları da beraberinde getirdiğini vurgulamaktadır. Hatta raporda İslamfobia’nın bir anti-semitizm olduğu ve Ortadoğu, Arap ve Güney Asyalı halkları hedef aldığı söylenmektedir. Aynı komisyonun geliştirdiği aşağıdaki kavramsal çerçeveye göre İslamfobia, dört boyutlu bir fenomen olarak tasvir edilmektedir. İslamfobia’nın en derin boyutunu medya ve günlük konuşmalarda karşımıza çıkan *önyargılar* oluşturmaktadır. Kavramsal çerçeveye göre önyargılar kendi başına ve soyut şeyler olmayıp *ayrımcılık* ve *dışlanma* gibi davranış boyutlarıyla ortaya çıkar. Ayrımcılık, iş pazarı, eğitim ve sağlık gibi sektörlerde görülürken, dışlanma, siyaset ve yönetim pozisyonlarında söz konusudur. Son boyut ise, 11 Eylül’den sonra giderek hız kazanan *fiziksel*

¹⁴ Özlem, “Avrupa’nın İçinde Yükselen İslamfobia Gerçekliği”, 189-196; Uyanık, Medya ve Müslüman İmajı, 287-294; Mevlüt Uyanık, “Din Hegomonik Bir Siyasetin Aracı Olamaz” *Siyasi, Tarihi, Dini ve Kültürel Boyutlarıyla İslam ve Şiddet*, ed. Mümtaz’er Türköne 2/ 7 (İstanbul: Ufuk Kitapları, 2007), 43-63; Mevlüt Uyanık, “11 Eylül 2001: Enerji Savaşları Yüzyılının Başlangıç Tarihi”. *Çorum Hâkimiyet*, (11.09.2006),15, Roger Garaudy, *Entegrizm: Kültürel İntihar*, çev. K.B. Çileçöp, (İstanbul: 1995), 9.

¹⁵ Karşı, “İslamfobia’nın Psikolojik Olarak İncelenmesi”,88-89; Samur “Avrupa’nın Önyargılarının ve Çelişkilerinin Bir Sonucu Olarak İslamfobia”,151-152; Dübam, İslamofobi ve Avrupa’da İslam Algısı, 20, 23;

şiddettir”¹⁶

Görüldüğü üzere, zaten Müslümanları kaba, cahil, softa ve hurafelerin esiri olan insanlar şeklinde sunumun tarihsel kökenleri de bu yeni imaj sunumuna bilinçleri hazırlıyordu. 8. yüzyıl Aziz John, 12. yüzyıl Aziz Peter döneminden itibaren Müslümanlar bu şekilde sunuluyordu. Haçlı seferleri de kültürel ve fikri açıdan bunu pekiştirdi.

Bu bağlamda bir dönem “Şeytan Ayetleri” adlı kitabıyla bütün İslami değerlere hareket eden Salman Rüşdü, 1/11/2001 *The New York Times* da bir yazı yazarak 11 Eylül 2001 tarihinde gerçekleşen olayların doğrudan İslam ile ilgisi olduğunu söylediğini hatırlamak gerekir.

12 Eylül 2006 tarafından Papa 16. Benedict’in Almanya’da yaptığı konuşmada “Bana Muhammed’in yeni diye getirdiği nedir, sadece onu gösterin. Şer ve insanlık dışı şeyler dışında bir şey bulamazsınız. Tıpkı kendi inancını kılıçla yayma yönteminde olduğu gibi” sözleri özellikle teolojik açıdan İslamfobia’yı güçlendirdi. Bunun sosyo-politik yansıması olarak Irak üzerine yapılan saldırıyı ABD başkanı Bush’un Haçlı seferlerine benzetmesi bir dil sürçmesinden ziyade bir bilinçaltının dışavurumu olarak görülebilir.¹⁷

2. İSLAMFOİBA İLE ÖZDEŞLEŞTİRİLEN TERİMLER: ENTEGRİZM, FUNDEMANTALİZM, RADİKALİZM

20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren İslam dünyasının her tarafında Batı medeniyetine karşı fikri, fıkhi ıslahatlar, siyasi direnişler ve reaksiyonlar görülmeye başladı. “İslam’ın Bugünkü *Meselerleri*”ne dair tespitleri hala güncelliğini koruyan Erol Güngör’den hareketle söyleyecek olursak, Müslüman halklar, kendi kaderlerini kendileri belirlemek istemektedirler.

İslam medeniyetinin tarihsel sürecini eleştirel bir bilinçle okuyup, temel kaynaklarını yeni durumlara göre yeniden okuyup, yorumlama ve uygulamaya geçirmeye gayret etmektedirler.

Islahat”, “tecdid”, “uyaniş”, “diriliş” de denilen bu olgunun birçok farklı sebebi vardır: Bunlardan ilki ve bence en önemlisi, yukarıda da belirttiğimiz üzere, dünyanın enerji krizine düşmesi ve OPEC’e üye olan devletlerin Venezüella

¹⁶ Ataman- Er, “İslamfobia ve Avrupa’da Birlikte Yaşama Tecrübesi Üzerine”,761-762, Uhim, *Avrupa’da Yükselen Ayrımcılık, Nefret, İslamfobi ve Irkçılık*,13; Aktaş, “Avrupa’da Yükselen İslamfobia ve Medeniyetler Çatışması Tezi”,38.

¹⁷ Köse, “Kültürel Şiddetten Medeniyetler Diyaloguna”303; Samur “Avrupa’nın Önyargılarının ve Çelişkilerinin Bir Sonucu Olarak İslamfobia”,151; Uhim, *Avrupa’da Yükselen Ayrımcılık, Nefret, İslamfobi ve Irkçılık*, 25.

ve Ekvator hariç hepsinin Müslüman olmasıdır. Bu durum tespitine Asya'da petrol ve doğalgaz ve diğer madenlerin merkezlerine sahip yeni bağımsızlığını kazanan Türk Cumhuriyetlerini ilave ederseniz, 1980'li yıllarda yapılan bu tespitin hala önemini koruduğunu ve küresel siyasal hareketlerin enerji koridorlarını hâkimiyet altında tutmayı hedeflediğini gözlemlemek mümkündür. Şimdiki çatışma alanlarına ve lanetli, kriz bölgeleri diye nitelenen yerlere baktığınız zaman bu hususu net olarak görmek mümkündür.

Güngör'e göre, İslami uyanışın ikinci nedeni, Batı tesiriyle İslam dünyasına yerleştirilmeye çalışılan siyasi, iktisadi sistemlerin, ideolojilerin iflasa neticelenmesidir. Yönetim tarzı ve adı her ne olursa olsun İslam ülkelerinde Batı tarzında kurulan hükümetler, halklarının siyasal, toplumsal ve dinsel sorunlarını çözememiş, *fili birer oligarşi veya diktatörlük* haline dönüşmüşlerdir. Batı medyası tarafından siyasal İslam, İslamcı, fundamentalist veya radikalist hareketler diye nitelendirilen olgu, bu iflasların sonucunda veya uygulanan politikalara bir tepki olarak ortaya çıkmışlardır. Din'in bir eylem aracı olarak kullanılması riski işte bu tepkisellik bağlamında ortaya çıkmaktadır. Bu durum; Müslüman ülkelerde temel özellikleri çok merkezlilik ve devamlılık olan diriliş ve uyanışın daha çok İslami bir kimlik ve hayat tarzı arayışı olarak ortaya çıktığı gerçeğini gözlemlemektedir.¹⁸

İşte İslamfobia'nın işlevi tam da bu noktada ortaya çıkmakta, hem İslam dünyasındaki fikri, fihki ve siyasi uyanışları, *neo-selefi zihniyet ile örtmek, hem de sömürgeci eko-politikalarına meşruiyet sağlamaktadırlar*. Arapça Usuliyye, İngilizce fundemantalism ve radicalism, Fransızca L'interisme, Türkçe köktencilik ve/ya köktendincilik terimleriyle ifade edildiği varsayılan kavramsallaştırmanın temel özellikleri şunlardır: Donukluk, katılık, değişimi ret, siyasal otoriteyi kabul etmeyip, muhalefet, bütün ilerleme, gelişme hareketlerinin reddi, geri dönüş, taassup ve müsamahasızlık. Bunlardan ilk önce taassub/entegrizmi kısaca açıklayalım.

2.1. Taassup (entegrizm)

Mutlak bir doğruya sahip olduğunu iddia edip, diğer tasavvurları dışlamak demektir. Dünyadaki çatışmaların %20.4 medeniyet, kültür veya dinsel farklılıklardan oluştuğunu hatırladığımızda entegrizmin işlevselliği ortaya çıkar. İster Hıristiyan, Yahudi veya ister İslam kökenli olsun, gelecek için en büyük tehlike taassupdur, çünkü siyasi ve iktisadi egemenlik projelerinin meşruiyet zeminini gerekli bir öteki temin ederek sağlamaya araç olarak kullanılmaktadır. Garaudy'den

¹⁸ Erol Güngör, *İslam'ın Bugünkü Meseleleri*, (İstanbul; Ötüken Yay.1993),18-23;Uyanık,“Din Hegomonik Bir Siyasetin Aracı Olamaz” 44-45. Mevlüt Uyanık, “Arap Dünyasında Dönüşümler”,28-42.

hareketle söyleyecek olursak, dini veya siyasi herhangi bir inancı, tarihin bir önceki döneminde sahip olduğu kültür yapısı veya kurumlarıyla özdeşleştirdiği için mutlak bir doğruya sahip olduğu inancı baskındır. İster teknokratik veya Stalinci olsun, ister Hristiyan, Yahudi veya İslam kökenli olsun, günümüzde bütün entegrizmler gelecek için en büyük tehlikeyi oluşturmaktadır.¹⁹

2.2. Fundementalizm ve Radikalizm

Fundementalizm; Türkçe açısından da, temel kaynakları öncelenmesi (selefi) anlamda bir kökenci-usuli düşünceyi içerir. Günümüz dünyasındaki modern soru(n)lar karşısında çözüm yolları aramak için İslam'ın temellerine, usullerine, köklerine yeniden eğilmeyi hedefleyen fikri ve fihki çabaları ifade etmesi gerekirken tam tersi oldu. Vahhabi öğretinin modern veçhesi olan yeni selefilik ve buradan türeyen sosyo politik örgütlerce İslamfobia için kullanılabilir hale geldi.²⁰

İşte bu aşamada yani silahlı eylemleri tercih eden radikal/köktendinci/İslamcı birimlerden söz edilebilir. Radikal İslam fihki ve fikri (vahhabi) temellerini yeni selefilik adıyla sunup, bunu siyasal bir ideoloji olarak kullanmak suretiyle bir İslam devleti kurmayı hedefler. Müslümanların kendi inançlarından hareketle bir İslam devleti kurmaları gerektiğini savunduğu için sürekli gündemde olur. Ama bu önerdikleri sistemin tutarlılığından ziyade, muhalif oldukları sistemin başarısızlıklarından dolayıdır. Ahmet Yaşar Ocak'ın ifadesiyle, ilki, batıcı değil ama modernleşmeci ve kökenci; demokrasiye açık, ikincisi ise bunun tersine köktendincidir.²¹

Abdurrahman Mümin, bu nedenle olsa gerek, İslam fundementalizmi terimiyle, çağdaş İslami diriliş gerçeğini maksatlı olarak tahrip edip, yanlış yorumlandığını belirtir. Çünkü İslami diriliş, 1970'li yıllardan sonra boyutları bütün dünyayı saran post-modern bir olgudur, mevcut ideolojik sistemlere karşı uygulanabilir, alternatif teklif edebilecek vahyi bir inanç sisteminden söz edebilirdi.²² Ama İslamfobia ile bütün çalışmalar akim bırakıldı. Bütün ilahi dinlerde diriliş veya temellere dönerek güncel sorunları çözme çabaları eş zamanlı olarak ortaya çıktığı halde bu terimlerle terör genelde İslam dünyasıyla özdeşleştirilmekte, sıradan dindar insanlar bile potansiyel terörist muamelesi görmektedirler. Özellikle New

¹⁹ Garaudy, *Entegrizm: Kültürel İntihar*,9; Uyanık, "Din Hegomonik Bir Siyasetin Aracı Olamaz",47.

²⁰ Uyanık, *Selefi Zihniyet, Arap Baharı ve Türkiye*, 47-78.

²¹ Ahmet Yaşar Ocak "Küreselleşme Karşısında İslam yahut İslâm'ı Bugüne ve Geleceğe Taşımak",*Prof. Dr. Erol Güngör'ün Hatırasına: Milli Kültürler ve Küreselleşme (Konya16-18 Ekim 1997 Tebliğler ve Tartışmalar)*, (Konya: Türk Yurdu Yayınları,1998).52; Zekeriya Kurşun, "Arap Ülkelerinde Yönetim Şekilleri ve Demokrasinin Geleceği" İslam ve Demokrasi Sempozyumu (Ankara: TDV Yay. 1998).48-49; Uyanık, "İslami Hareketler İfadesinin Anlamlılığı Üzerine Bir Deneme", 9-16.

²² Mümin, "İslam Köktenciligi Üzerine: Basmakalıp Bir İfadenin Soykütüğü", 168.

York, İstanbul, Londra ve Madrid saldırıları sonrasında “bu olaylara karışan kişilerin, o zamana kadar genelde şüphe uyandıran kişiler olmaması, görünürde topluma entegre olmuş bir yaşam sürdürmeleri ve bu yöndeki vurgunun basın tarafından sürekli gündeme getirilmesi, normal bir yaşam sürdüren dindar komşuya şüphe ile bakma sonucunu da doğurdu.”²³

2.3. İslamfobia Algısını Pekiştiren Eylemler

Modernleşmeci ve kökenci yani temel kaynaklara dayalı öncüllerden hareketle, yaşanan sorunlara çözüm üretmek isteyen, insan hakları ve demokrasiye açık ıslahatçı hareketler, radikal yani köktendinci söylemlerle örtülenmekte ve etkisiz kılınmaktadır. Ama burada bir Müslüman olarak “İslamfobia konusunda Batılıları tek yönlü eleştirmek yerine Müslümanlar bu olgunun neresinde yer almaktadırlar? Sorusunu sormak ve bu konuda öz eleştiri yapmak şarttır. Özellikle “kendisini İslamcı, selevi olarak niteleyen sosyo-politik örgütler, son tahlilde Müslümanların özgürleşmesine ve müreffeh bir hayat yaşamasına mı zemin hazırlıyorlar, yoksa tam tersi mi oluyor?” sorusu çerçevesinde İslamfobia algısını pekiştiren eylemlere bakmak gerekir.

Batı'nın İslamfobia algısında kuşkusuz ki 1993 yılında Dünya Ticaret Merkezi'ne bombalı saldırı düzenleyen, 11 Eylül saldırılarını gerçekleştiren El-Kaide terör örgütünün dini motifleri kullandığından dolayı payı büyüktür. El-Kaide, Cihad anlayışı için yaptığını savunduğu binlerce masum sivilin ölümüyle sonuçlanan saldırıları ile insanların aklındaki “İslam'ın barış ve hoşgörü dini olduğu kanısını” akıllardan silmiştir. 11 Eylül 2001'de New York'taki İkiz Kulelere yapılan saldırılar ise bir süreliğine uykuda olan İslamfobia'yi uyandırmakla kalmamış, Amerika ve Avrupa için dönüm noktası sayıldı. Bu saldırılar İslam dininin terör, şiddet, köktendincilik ile anılmasına dair bilinçliliği güncellemiştir. Daha sonra bu algıyı reel bir korkuya dönüştüren saldırılar Batılı insanları iyice tedirgin etti. 1 Mart 2004 tarihli Madrid Tren Saldırısında 191 kişi ölmüştü ve el-Kaide tarafından yapıldığı belirtildi. 7 Temmuz 2005 tarihinde İngiltere'nin başkenti Londra'da 4 terörist çantalarında taşıdıkları patlayıcılarla yoğun ulaşım noktalarında intihar saldırıları düzenledi. Bu saldırılarda 4 saldırgan dâhil 56 kişi öldü, 784 kişi yaralandı.

7 Ocak 2015 Perşembe günü Fransa'da ünlü mizah dergisi Charlie Hebdo'nun merkezine saldırı oldu ve on iki kişi öldürüldü. Yemen merkezli Taliban'a ait bir kola ait olduğu söylenen kişiler tarafından Peygamberimizin karikatürünü

²³ Ataman- Er, “İslamfobia ve Avrupa'da Birlikte Yaşama Tecrübesi Üzerine”, 758.

yaptığı düşüncesiyle İslam'a yönelik saldırıyı cezalandırdıklarını söylediler. Ağır silahlı ve askeri ekipmana sahip 3 saldırganın “profesyonel” olması, akıcı şekilde Fransızca konuşması, yanlışlıkla kimliklerini arabalarında unutması (!) vb ayrıntılarıyla kimse uğraşmadı. Bu karikatür olayı sanki 30 Eylül 2005 Jylland Posten adlı gazete Kurt Westergaard tarafından çizilen karikatürün güncellenmesi gibiydi. Karikatür ile peygamberimizin şahsında bütün Müslümanlar terörist olarak ilan edilmişti. Norveç de karikatürün yeniden yayımlanması ile uluslararası gösteriler olmuş ve yüze yakın Müslüman ölmüştü.

9 Ocak 2015, İşid/Daeş mensubu bir kişi, Paris'te düzenlediği eylemde bir polisi öldürdükten sonra kentin doğusunda Vincenne bölgesindeki bir Yahudi marketinde müşterileri rehin aldı ve burada dört kişiyi öldürdü. 13 Kasım 2015 tarihinde Fransa'nın başkenti Paris'te eş zamanlı silahlı ve bombalı saldırılarda 137 kişi öldü, 300'den fazla kişi yaralandı. Bu saldırıyı da İşid/daeş üstlendi. 22 Mart 2016 tarihinde Belçika'nın başkenti Brüksel'de havalimanı ve bir metro istasyonundaki intihar saldırılarında 32 sivil öldü. Yine İşid'in üstlendiği saldırılarda 300'den fazla kişi yaralandı. 14 Temmuz 2016 günü Fransa'nın en önemli milli bayramı Bastille Günü'nde Nice kenti kana bulandı. Kamyonla insanları eze eze ilerleyen İşid üyesi 84 kişinin ölümüne yol açtı. 19 Aralık 2016 tarihinde Almanya'nın başkenti Berlinde bir Tır, Noel pazarına girerek, insanları ezdi. Saldırıda 12 kişi hayatını kaybederken, 56 kişi yaralandı. İşid'in üstlendiği saldırıyı gerçekleştiren kişi, İtalya'da çıkan çatışmada öldürüldü. 22 Mayıs 2017 günü Manchester şehrinde bir konser alanına bombalı saldırı oldu, 22 ölü, onlarca yaralı vardı, işid üstlendi. 3 Haziran 2017 tarihinde Londra'da bir araç yayaların üzerine sürüldü, ardından arabadakiler bir markete girerek insanları bıçakladılar, 7 ölü 48 yaralı oldu, saldırıyı İşid/Daeş üstlendi. 17 Temmuz 2017 İspanya'nın Barcelona kentinin ünlü caddesine yine aynı şekilde saldırı oldu. 12 kişinin öldüğü 80 yaralının bulunduğu bu saldırıyı da Daeş üstlendi.

Neticede dini motifleri kullanan örgütler tarafından yapılan bu terör eylemleri, tarihsel olarak bilinçlerde saklanan imajı bilinçlerde yenilemiştir. Dolayısıyla eylemi yapanlar paradoksal bir şekilde İslamfobia ile ortaya çıkarılması istenilen algıyı pekiştiriyor ve bunun bir korkuya dönüşmesine neden oluyor. Bunların bir de İslam dünyası içinde bu eylemleri benimsemeyen, eleştiren ve lanetleyen kesimleri de ötekileştirici ve tekfir edici bir dili olduğunu düşündüğümüz zaman İslamfobia'nın çift boyutu ortaya iyice çıkmaktadır. Avrupa'da bir İslam korkusu pekiştirilerek, insanları tedirgin etmek ve Müslümanların kimliklerini kişiliklerini örselemek, ötekileştirmek ve yönetime karşı hiçbir direnç gösteremez hale getirilirken, İslam dünyasında uzlaşma kültürünü arayan, temel insan haklarının demokratik bağlamda elde edilmesini isteyenlerin de dışlanması ve kafir ilan

edilmesi söz konusudur.²⁴

Bu bağlamda gerekli kamuoyunu oluşturmak için Fransa ve onun nezdinde Batı dünyası 250 yıllık Fransız basın tarihinin en vahim terör eylemine hedef olduğunu söyleyerek karşı mitingler düzenlediler. Tabii İslam dünyasında da buna karşı mitingler düzenlendi ve ortam iyice yeniden gerildi. Avrupa’da yaşayan Müslümanlar potansiyel terörist muamelesi görmesi için bir adım daha atıldı. İslam dünyasında Batı ülkelerinin özellikle Fransa’nın sömürgeci zihniyetinin Müslümanlara yaptıkları hatırlatıldı.²⁵

Görüldüğü üzere İslamfobia’nın beslendiği en ön önemli kaynak, İslam’ı savunduğunu söyleyen el-Kaide, Taliban, Boko Haram vb kendisini neo-selefi olarak niteleyen ve öğretilerini kabul etmeyen Müslümanları tekfir eden örgütlerden ve bunların zihniyetinden beslenmektedir. Üstelik son zamanlarda Batı da bile bunların aslında İslam ile ilgili temel bilgi ve ibadetlerden uzak olduğunu söyleyen raporlar yayımlandığını düşündüğümüz zaman durumun vahameti iyice ortaya çıkmaktadır. Birleşmiş Milletler Terörle Mücadele Merkezi’nin Suriye’ye savaşmak için 12 ülkeden gelen 42 erkek ve 1 kadınla yaptığı görüşmelerin raporundan bu durum açıkça belli olmaktadır. (BM İşid Raporu. 2017)

Özetle, Hatem Bazian’ın tespitleriyle “*İslamfobia* mevcut Avrupa-merkezli, post-kolonyal ve oryantalist küresel güç yapısı tarafından geliştirilen yapay bir korku ya da önyargıdır. *İslamfobia* gerçek ya da algılanan Müslüman tehdidine yöneltilerek bir yandan mevcut ekonomik, politik, sosyal ve kültürel ilişkilerdeki eşitsizliklerin korunması ve ilerletilmesi diğer yandan da hedef kitlelerde (Müslüman ya da değil) ‘medeniyet rehabilitasyonunu’ sağlayacak bir araç olarak şiddet kullanımını rasyonalize etmek amaçlanır. *İslamfobia* kaynak dağılımındaki eşitsizlikleri muhafaza edip daha ileriye taşıyan bir global ırk

²⁴ Sertap Canalp Korkmaz. “Sosyal Medyanın Terör Örgütlerince Kullanımı Ve Daeş Terör Örgütü” *Diyanet Aylık Dergi -Korku Endüstrisi İslamofobi*, 317, (Mayıs 2017),28-29; Yıldız Çelikaş, “Avrupa’nın Yükselen Trendi:İslamfobi”; Özlem, “Avrupa’nın İçinde Yükselen İslamfobia Gerçekliği”,197; Mümin, “İslam Köktencilği Üzerine: Basmakalıp Bir İfadenin Soykütüğü”,165; Uyanık, *Medya ve Müslüman İmajı*, 287-292; Aydın, *Monologdan Diyaloga: Çağdaş Hıristiyan Düşüncesinde Hıristiyan-Müslüman Diyalogu*, 37; Samur “Avrupa’nın Önyargılarının ve Çelişkilerinin Bir Sonucu Olarak İslamfobia”,159; Ataman-Er, “İslamfobia ve Avrupa’da Birlikte Yaşama Tecrübesi Üzerine”, 756; Karşlı, “İslamfobia’ın Psikolojik Olarak İncelenmesi” 86-87; Okur, “Üretilen Korku: İslamofobi” 19; Osman Şen, “Küreselleşen Terörizm Stratejisi”, *Diyanet Aylık Dergi -Korku Endüstrisi İslamofobi*, 317, (Mayıs 2017), 22-23, Karşlı, “İslamfobia’ın Psikolojik Olarak İncelenmesi”,88 .

²⁵ Mevlüt Uyanık, “Dünyada İslamfobia’yı Besleyen Unsur Olarak Neo-Selefi Öğreti – Bir Zihniyet Analizi” *21.Yüzyılda Sosyal Bilimler Dergisi*,11,(Selefliğin Şifreleri Özel Sayı). (Nisan, Mayıs, Haziran 2015), 319-343.

yapısını tekrar ortaya koyar ve teyit eder.”²⁶

Bu tespit de görüldüğü üzere, *İslamfobi*yi sadece basit bir İslam ve Müslüman hoşnutsuzluğuyla açıklanamaz. Her ne kadar Müslüman ya da İslam nefreti problemin bir kısmını oluştursa da bu nefret kendisine iliştilmiş daha önemli amaçlarla bir aradadır.

2.4. Kur'an Yakma ve Peygamberimize Hakaret Karikatürleri Düşünce Özgürlüğü Olarak Görülebilir mi? Bunlara Karşı Ne Yapılabilir?

Buradan hareketle “Peygamberimize hakaret eden karikatürleri düşünce özgürlüğü bağlamında mı görüyorsunuz?” şeklinde yine ötekileştirmeye/tefkire zemin hazırlanan bir soru gelebilir. Zaten buna zemin hazırlayacak yayımlar da kendilerini İslamcı olarak sunanlar ile laik olarak takdim edenlerce yayımlar yapıldı. Fransa'nın katı laiklik politikası Türkiye'de de benimsenmişti; ama son dönemlerde ABD ve İngiltere türü laiklik anlayışına yani daha daha ılımlı bir yapıya geçiliyordu. Bu durumdan rahatsız olan Cumhuriyet gazetesi gibi Fransa tipi laikliği benimseyen çevreler hemen bu karikatürleri yayımladı ki, ülkede mevcut gerilim iyice artsın.

Bu noktada şu fark gözden kaçmaktadır. Tarihsel temelleri sömürge karşıtlığına kadar götürebilecek olan ama “*11 Eylül 2001 tarihi itibarıyla dünya gündemine oturan bir korkudan bahsetmek ve onu eleştirme farklı bir şeydir, İslam'ın çoğulluğunu ve İslam'a ait olmanın çeşitliliğini reddedip doğal olarak hayali ve tek tip bir “İslam” kavramı inşa etmek farklı bir şeydir. Tehlikeli ve yanlış olan ikincisidir. İslamfobia adıyla Müslüman sosyal grubuna ait olan bireylere yönelik nefret söylemine ve günlük hayatta ayrımcılığa yol açıyorsa bu da ırkçılıktır.*”²⁷

Bu ince ve hassas farklılığa dikkat etmeksizin gergin ortamda aynı derginin Hz. İsa ve Kilise hakkında da birçok karikatür yayımladığını, kilisenin bunları mahkemeye vererek hukuki düzlemde mücadelesini verdiği, Papa'nın Hebdo tavrını kınadığı gündeme hiç gelmedi. Dolayısıyla Müslümanlar için de bu bir seçenek bile olamadı, saldırıyla bütün dünyada eş zamanlı gösteriler yapılmaya başlandı. Zaten öncesinde de benzer eylemler daha düşük düzeyde yapılmıştı. Britanya Ulusal Partisi (BNP)'nin kıdemli üyesi Sion Owens'ın, seçim propagandası olarak 2011 Kur'an'ı yakarken görüntüleri de ortaya çıkmıştı.

Bundan bir yıl önce (2010) ABD'nin Florida eyaletinde bir kilisenin, 11 Eylül saldırılarının yıldönümünde Kur'an-ı Kerim yakma provokasyonu yapılmıştı.

²⁶ Uhim, *Avrupa'da Yükselen Ayrımcılık, Nefret, İslamfobi ve Irkçılık*, 24.

²⁷ Uhim, *Avrupa'da Yükselen Ayrımcılık, Nefret, İslamfobi ve Irkçılık*, 25.

Bütün dünyadan tepki yağdı. Vatikan, NATO ve AB'nin ardından Amerikan yönetimi de İslam dünyasıyla ilişkilerinin bozulmasına yol açacak planı kınadı. Ancak tüm tepkilere rağmen girişimin mimarı rahip Terry Jones, geri adım atmaya düşünmediğini açıkladı. Çünkü karşı dini değerlere hakaret etmek, kendi kamplaşmasını pekiştirmek için siyaseten çok işlevsel ve getirisi olan bir eylemdi.

Kanaatimize göre, Kur'an ve Mescid ve diğer dinlere ait ibadethanelerini yakma ve/ya bombalama (15 Kasım 2003 tarihinde ibadet sırasında İstanbul'da Sinagoglara Saldırı 25 kişi öldü, 262 kişi yaralanmıştı) eylemlerinin amacı, hem Batı'da; hem de maalesef Türkiye'de gerekli bir öteki, yeni bir düşman ve yeni korkular hedeflenmesidir. Bu eylemler küresel ve sömürgeci güçlerin hedeflerine ulaşmak için bir araçtır. Nitekim Almanya'nın Bad Salzuflen kentinde 11/10/2014 tarihinde bir cami kundaklandı. Almanya ve Avrupa'da ırkçı hareketler, bu tür eylemler yapıyorlar. Mayıs 2017 Manchester bombalı saldırı ve ardından aynı şehirde bir caminin kundaklanması, islamfobia ve gerekli ötekinin temininin sağlandığı göstermektedir. Almanya'da Pegida hareketi de ırk ve dinsel karşıtıktan beslenmektedir. Yine bu bağlamda Amerika'da san Bernardino'da yaşanan terör saldırısından sonra islamfobik eylemlerin üç katı arttığı bilinmektedir. 7 Ocak 2015-7 Şubat 2015 arasında Fransa'da 153 İslamfobiak eylem gerçekleştirilmiştir. 2014 Ocak ayına kıyasla Müslüman karşıtı eylemlerde %70'lik bir artış yaşandığı gözlenmektedir.²⁸

Benzer eylemler Türkiye'de niçin yapılır? Örneğin Manisa'da cuma namazı çıkışında Kur'an-ı Kerim yaktıkları iddia edilen İran asıllı 3 mülteci vatandaşlar tarafından linç edilmek istendi. (23.01.2015 Star gazetesi) İstanbul Esenyurt'ta Temmuz 2014 tarihinde peş peşe Caferilerin namaz kıldığı iki cami kundaklanmıştı. 1980 Çorum olayları da bir caminin Cuma namazında basıldığı iddiasıyla başlamıştı, oysa böyle bir şey olmamıştı. Yukarıda ismen andığım Salman Rüşdi diye bir yazar 1989 yılında Şeytan Ayetleri diye bir roman yazmıştı. 14 Şubat 1989'da Ruhullah Humeyni tarafından ölüm fetvası verildi. O dönemde de birçok olaylar çıkmıştı. Müslümanlar sokaklara dökülmüştü. Bu noktada Batı'da İslam korkusu ve karşıtlığı için gerekli bir öteki oluşturulmasında 1979 İran İslam devriminin önemli olduğu, bu açıdan ayrıntılı araştırılması gerektiği ortadadır.²⁹

Bu noktada cevabı aranması gereken soru şudur: İslamfobia için üretildiği belli

²⁸ Dorman, "İslamfobia"; Uhim, *Avrupa'da Yükselen Ayrımcılık, Nefret, İslamfobi ve Irkçılık*, 77.

²⁹ Ataman- Er, "İslamfobia ve Avrupa'da Birlikte Yaşama Tecrübesi Üzerine", 757; Aktaş, "Avrupa'da Yükselen İslamfobia ve Medeniyetler Çatışması Tezi", 3; Dübam, *İslamofobi ve Avrupa'da İslam Algısı*, 15.

olan eylemlere Müslümanların tepkileri nasıl olmalı ki, istenilen İslam korkusu ve terör özdeşleştirilmesine katkı da bulunulmasın?

Yapılan her silahlı eylem sonucunda Müslüman halkların yaşam standardında bir yükselmeye mi yol açıyor, yoksa Müslüman eşittir terörist muamelesi mi görüyor? Müslümanların terörist muamelesi gördüğü açık olduğuna göre, Müslümana dünyada refah ve huzur yok, ahirette bu eylemlerinin karşılığını görecek, cennet ile mükâfatlandırılacak diye, dünyadaki hayat standartlarının gittikçe düşmesine meşruiyet sağlanması da ayrı bir paradoks olarak duruyor. Bunu aşabilmenin yolu, Müslümanın İslamiyet'in esenlik ve barış anlamını yaşarken görmesi ve içselleştirmesinden geçmektedir. Çünkü din, bu dünyada refah ve huzuru temin için gönderilmiştir. Bu nedenle Müslüman filozofların tercih ettiği felsefe tanımı, *tahsilu's-saade* yani mutluluğu elde etmektir. Ahiretteki mutluluğu ise saadetu'l-kusva, yani en yüce mutluluk olarak tanımlarlar “Burada/dünyada ne ekerseniz onu ahirette biçersiniz, her kim Müslüman dünyada sıkıntı ve eziyet çekmezse, ahiretin kıymetini bilemez, oradaki mükâfatları hak edemez derse, dini riyaset yani ekonomi-politik amaçları için kullanıyor demektir.”³⁰

O halde, yakın geçmişte Salman Rüşdi ve Şeytan ayetleri, camii ve Kur'an yakma eylemlerine karşı verilen tepkiler son tahlilde hangi politikaya hizmet etmiş ve kimin değirmenine su taşımıştır ki, günümüzde Londra, Madrid terör eylemleri ve karikatür gibi fikir özgürlüğü bağlamında sunulanlara karşı farklı ne yapılabilir? Ortaya konulan karşı eylemler bir İslam korkusu oluşturmaması nasıl sağlanacaktır? Bu önemli zira, İslamfobi emperyalist ülkelerin enerji üretim ve arz merkezlerine yaptıkları operasyonlara hem dünyada hem de liderlerin iç politikalarına yönelik icraatlarına meşruiyet sağlayan bir İslam korkusu olmanın ötesine geçip İslam karşıtlığı, ve ırkçılığa dönüşmektedir.³¹

Buna karşı Müslümanlar ne yapacaktır, nasıl tepki verecektir? “Allah'ın ayetlerinin inkâr edildiğini, bu ayetlerle alay edildiğini işittiğimizde” ne yapacağımızı Kur'an'dan hareketle (Nisa:140; Ali-i İmran.186) şöyle tespit edebiliriz. *O münafikların yanından uzaklaşıp, her türlü incitici söz karşısında sabredebiliriz. Karşı kötülük olarak değerlendirilip, İslam korkusunun yayılmasına gerekli bir öteki olmamalıyız. Belki en zoru budur ama yapmamız gereken bu ve zor olandır.* Çünkü İslamfobia uluslararası politikaların uygulanmasında ve meşruiyetinin temininde kullanılırken, Batılı ülkelerde yaşayan muhtelif ırk ve ana dillere sahip Müslümanlara karşı bir korku ve kaygı duyulmasına da neden oluyor ve bu çok kültürlü bir anayasal bilinçlilik ve yurttaşlık önündeki en büyük engel

³⁰ Uyanık, “Dünyada İslamfobia'yı Besleyen Unsur Olarak Neo-Selefi Öğreti – Bir Zihniyet Analizi” 319 vd.

³¹ Okur, “Üretilen Korku: İslamofobi” 21.

olarak sunuluyor. Özellikle Avrupa Birliği'nde işçi olarak gelip, vatandaşlık alan Müslüman hakları asimile ve entegrasyon da başarısız olununca, İslam ve öteki sorununun bir dış politika aracı olmaktan çıkıp iç politika aracına dönüştüğü bir gerçektir. Oysa bu imajdaki Ortadoğu ülkelerinin halkları ve liderleriyle bir sorun yaşanmıyor.

Batılı ülkeler açısından bölge ülkelerinin monarşik yapılanmalar olması, insan hakları ihlalleri bir sorun oluşturmamaktadır. Oradaki sorun, ABD'nin gerek Ortadoğu gerekse Avrasya'da stratejik noktalara müdahale edip enerjiyi kontrol altında tutma ve diğer küresel güçlere pay vermeme çabası ve/ya az pay verme isteğinden kaynaklanmaktadır. Dünyanın enerji krizine düşmesi ve OPEC'e üye olan devletlerin Venezüella ve Ekvator hariç hepsinin Müslüman olduğunu düşündüğümüz zaman İslamfobia'nın oluşturulmasının gerekçesi de ortaya çıkmaktadır.³²

Eğer liberalizmin eşitlik, özgürlük, demokrasi ve bireyselliği vurguluyorsa, Batı medeniyeti "ötekiler" karşısındaki konumunu kendi değerlerini yadsıyarak koruyamaz. Bu değerlerde çifte standart uygulayamaz. Çünkü çifte standart, dış politikada ve ekonomik çıkarlarla bağlantılıdır. Bu reel/gerçek bir durumdur, ama doğru/tutarlı bir tavır olarak sunulamaz. Değerler düzeyinde çifte standart uygulamak, medeniyet temellerinin sorgulanmasına yol açar. Oysa yapılan "çıkar ve güç kavramlarına dayalı politik analizlerini başka bir isim altında sunmaktan ibarettir." Yani Petrol ve enerji savaşları, medeniyet çatışmasına dönüştürülerek siyasi, iktisadi ve stratejik aykırılıklar olarak sunulup, meşruiyet temin edilmeye çalışılmıştır.³³

Avrupa Birliği Müslümanlara yönelik fiziki saldırılarda kendini gösteren somut bir düşmanlık hali aldığını gördüğü için olsa gerek islamfobia'yı yeni bir kriter olarak almaya başladı. Özellikle eğitimli insanlar ve seçkinlerde de baskın olmaya başlayınca AB'nin demokratik düzeni, sosyal barışı ve değerleri için olduğu kadar farklı kültürler, dinler ve milletlerin bir arada yaşamasına yönelik bir tehdit haline gelmesinin önüne geçilmesi gerekiyor. Bu aşamada öncelikle islamfobinin ayrı bir suç kategorisi olarak tanımlanması gerekir.³⁴

3. İSLAMFOBİA İMAJININ OLUŞTURULMASINDA MEDYA'NIN İŞLEVİ

³² Güngör, *İslam'ın Bugünkü Meseleleri*, 18; Uyanık, "11 Eylül 2001: Enerji Savaşları Yüzyılıının Başlangıç Tarihi". *Çorum Hâkimiyet*, (11.09.2006) 15; Mevlüt Uyanık, "Küreselleşen Dünya ve Ortadoğu Müslümanları" *Yeni Dünya Dergisi*. 3/30 (1996) 30-31.

³³ Toprak, "Huntington, Batının Ön Yargılarını Yansıtıyor", 197-198; Köse, "Kültürel Şiddetten Medeniyetler Diyaloğuna" 292.

³⁴ Farid Hafez - Enes Bayraklı, "İslamfobia: AB'nin Yeni Kriteri" (03/04/2017).

Farklı boyutlarda ve oranlarda da olsa, bilincimizi, düşüncelerimizi medya şekillendirmektedir. Modern toplumların sinir sistemini Medya oluşturmaktadır. İmaj, oluşturulan yapay gerçekliktir. İletişim alanında duyumlarla fiilen kavranamayan bir şeyin zihinsel olarak yeniden oluşumu ve sunumudur. Yazılı sözlü medya, görüntülü ve internet ortamına yerini bırakmasıyla imaj yani görüntü kültürü ağır basmaya başladı. Gerçek ile doğru arasındaki irtibat koparıldı, doğru ile ilgili olmayan görüntüler gerçek (miş) gibi sunulmaya başladı.

Dünya bilgi ağını kontrol eden hâkim Batı medyası tarafından bütün insanlığın zihinlerinde İslamfobia *pompalanmaktadır*. Zihinlerimizin efendisi haline gelen medya, küresel politikalar çerçevesinde, şiddet ve terörü önce ortak payda haline getirip, insanlığı güvenlik konusunda duyarlı hale getirilme aracı haline dönüşmüştür. Medya sayesinde, psikolojik ortam oluşturulduktan sonra terör ile İslam özdeşleştirecek şekilde bir değer dizgesi sunuluyor: İslam, artık; “çöl fanatizminin, tiksindirici bir cinselliğin, hurafelerin, katı, kötü bir kaderciliğin bir karışımı, insan ruhunu cahilliğin prangalarından kurtarmak yerine daha sıkı bağlayan bir din olarak takdim edilmektedir.”³⁵

Bu algıları gerçek/miş gibi sunup, korkuya dönüştürüp, paketleyip insanların zihinlerine pompalayan başlıca araç ise “medya”dır. Medya da özellikle bu korku ve manipüle edilmiş yorumlar servis edilmektedir.³⁶ Yani Medya, İslamfobia'nın oluşmasında çok önemli işlev görmektedir. “*İslamfobiak saldırıların nedeni nedir?*” sorusuna verilen cevaplara bakıldığında, medyanın payının büyük olduğu gözler önüne serilmektedir. Ankete katılanların %78'i, saldırıların nedenini medyanın taraflı olmasına bağlamaktadır.³⁷

Dünyada başlıca büyük medya gurupları şunlar: Associated Press, Reuters, United Press International, Associated France. Bunların sahipleri de ABD, İngiltere, Fransa. CNN ve BBC'nin siyasal, ekonomik ve kültürel açıdan neler yaptığı görenler yeni arayışlara gitmektedir. Körfez çatışmasını hatırlayanlar bunun örneklerini bilirler. Gerçek ile görüntü arasındaki nokta bulanıklaşmakta, bir süre sonra görüntü, yani yaratılan yeni yapak gerçeklik asıl gerçekliğin yerini almaktadır. El-Cezire bu gerçeği görüp kuruldu ve Irak savaşında aynı şekilde tek taraflı yayın yapılma imkânı ortadan kalktı, Batılı yayın organları tarafından oluşturulan İmaj, yani yapay gerçeklik bütün çıplaklığıyla ortaya çıktı, diye düşünüyorduk.

³⁵ Mümin, “İslam Köktenciligi Üzerine: Basmakalıp Bir İfadenin Soykütüğü”, 165–171; Uyanık, İslami Hareketler İfadesinin Anlamlılığı Üzerine Bir Deneme”,9; Mevlüt Uyanık, ” Medeniyetler Arası Diyalogda Modern Türkiye'nin Konumu ve Önemi”, Yeni Türkiye 2/9 (1996), 287-295.

³⁶ Uhim, *Avrupa'da Yükselen Ayrımcılık, Nefret, İslamfobi ve Irkçılık*,28.

³⁷ Uhim, *Avrupa'da Yükselen Ayrımcılık, Nefret, İslamfobi ve Irkçılık*,76.

2011 Arap Baharı operasyonlarında işlevselliğini, İngilizce ve Arapça yayın yapan kanalların farklılığını, neticede Katar kriziyle el-Cezire'nin de hedef tahtasına konulduğunu gördük. Arap Baharı'nın da nasıl kışın zemheri soğuğu gibi estiğini görünce, Ortadoğu'daki ekonomi-politik mücadelenin alt yapısını ise küresel terörü engellemek ve bölgelere demokrasiyi getirmek olarak sunulduğu bir kez daha ortaya çıktı.

Ne Körfez savaşından ve Arap Baharı operasyonlarından sonra Ortadoğu'ya, ne Afganistan müdahalesinden sonra bölgeye demokrasi geldi! ABD ve diğer küresel güçlerinin retorik ve politikaları ile sonuçlar arasında hiçbir örtüşme bulunamadı. Tam tersine fundementalizm diye sundukları kendilerini selefi/İslamcı hareketler diye sunan örgütler daha da güçlendi. Etnik ve mezhebi kargaşa daha da artmaya başladı. Terör eylemlerinde azalma değil, artma gözlemlenmektedir. ABD'nin büyük mali ve askeri kayıplarının yanı sıra ona destek veren İngiltere, İtalya, İspanya, Avustralya gibi devletlerde önemli zarar gördü. Üstelik ABD merkezli küresel bir kriz, bütün dünyayı sarmaya başladı. Şimdi Kuzey Kore üzerinden dünyanın yeni ekonomik devi Çin ile hesaplaşma yapılarak yeni gerilimler ortaya çıkmaktadır.³⁸

SONUÇ

Barış içinde birlikte var olmak ancak başkalarını sayarak, doğuştan getirdiği temel özlük haklarını koruyarak bir uzlaşma kültürü oluşturarak, birlikte yaşamayı başarmakla mümkün olacaktır. Bunu yolu da, çatışma kültürünü besleyen ve buradan varoluşunu temin den diyalektik yöntem merkezli tek bir bakış açısını ve hayat tarzını herkes için iyi diyerek evrenselleştirmekten kaçınmak gerekir. Bunun yerine, burhan yöntemi gereği hakikatten bir parça olup bütünü oluşturan her bir yaşama kültürünü ve farklılıkları koruyarak, bireyleri ve hayat tarzlarını çatışmaya dönüştürmeden uzlaşma içinde yaşamasını sağlamak olmalıdır. Diğer bir ifadeyle “Ben ve Öteki” diye farklılıkları pekiştirmek yerine, farklılıkları tanıyan, kabul eden ve bunlar arasında yüzeysel anlaşma ya da uzlaşmanın ötesinde birliktelikler aramaktır. Yapılması gereken hangi dinden olursa olsun manevi değerleri rencide etmeden ve ettirmeden bir hayat sürdürmeye çalışmak ile *dini bir eylem aracı olarak kullanmak* arasındaki farkı vurgulamaktır.

³⁸ Gözen, İslam ve Şiddet, ed. Mümtaz'er Türköne 2/ 7(İstanbul: Ufuk Kitapları, 2007). 157-160; Uyanık, Medya ve Müslüman İmajı, 287-294; Uyanık, “Dünyada İslamfobia'yı Besleyen Unsur Olarak Neo-Selefi Öğreti – Bir Zihniyet Analizi” 319-243; Uyanık, “Arap Baharının Mezhepçilik ve Kabilecilik Bağlamında Analizi”,84-93; Uyanık, “Arap Dünyasında Dönüşümler: Yemen”. 28-42. Uyanık, *Selefi Zihniyet, Arap Baharı ve Türkiye*, 137-208

Bunun içinde terör suçlularının ve onları azmettirenlerin muhtelif dini değerleri bir araç olarak kullanmalarının engellenmesi temin edilmeli, ama bu özgürlük ve güvenlik denklemini bozmadan yapılmalıdır. Çünkü insanın mutlu ve özgür bir hayat geçirmesi doğuştan getirdiği temel hakların (can, mal, nesil/ırz, akıl ve din) korunması ve güven altına alınmasıyla olur. Eğer bu yapılmazsa, genel kültürün bir parçası olarak, siyasal sisteme ilişkin, inanç, duygu ve değerler toplamı olan siyasal kültürün, bütün dünyada siyasal davranışın yönlendirilmesinde ve ortaya çıkmasında rol oynaması ve bu anlamda “din”in bir eylem aracı olarak işlev görmesi devam edecek demektir.

KAYNAKÇA

Aktaş Murat. “Avrupa’da Yükselen İslamfobia ve Medeniyetler Çatışması Tezi”, *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi* 13/1 (Mayıs, 2014),31-54 https://doi.org/10.1501/Avraras_0000000199

Ataman, Kemal- Er, Tuba. “İslamfobia ve Avrupa’da Birlikte Yaşama Tecrübesi Üzerine” *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 17/2, (2008).

Ataman, Kemal. “Korku Kültürü ve Tünel Vizyonu”. *Diyanet Aylık Dergi -Korku Endüstrisi İslamofobi*, 317. (Mayıs 2017).

Aydın, Mahmut. *Monologdan Diyaloga: Çağdaş Hıristiyan Düşüncesinde Hıristiyan-Müslüman Diyalogu*. Ankara: Ankara Okulu, 2001.

Baloğlu, A. Bülent. “Korku Kültürü ve Tünel Vizyonu”. *Diyanet Aylık Dergi -Korku Endüstrisi İslamofobi*, 317. (Mayıs 2017).

Buehler, Arthur F. “İslamfobia: Batı’nın “Karanlık Tarafı”nın Bir Yansıması”, çev. Mehmet Atalay, *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 55/2014, 123-140.

Çevik, Mustafa. “Korkunun Ontolojisi” *Diyanet Aylık Dergi -Korku Endüstrisi İslamofobi*, 317. Mayıs 2017.

Demir, Hilmi. “Korku Endüstrisi ve Güven Bunalımı”, *Diyanet Aylık Dergi -Korku Endüstrisi İslamofobi*, 317, Mayıs 2017.

Dinç, Mehmet. “Korku Psikolojisi” *Diyanet Aylık Dergi -Korku Endüstrisi İslamofobi*, 317, Mayıs 2017 Doi: 10.1501/Ilhfak_0000001407

Farabi, Ebu Nasr. *İlimlerin Sayımı*, Mlf- Trc. Mevlüt Uyanık- Aygün Aykol. Ankara: Elis Yayınları, 2017.

Fukuyama, Francis. *Tarihin Sonu ve Son İnsan*. çev. K.Çileçöp. (A.K.V. Mart-Nisan 1992)

Garaudy, Roger. *Entegrizm: Kültürel İntihar*, çev. K.B. Çileçöp. İstanbul: 1995.

Görmez, Mehmet. “Korku Endüstrisi İslamofobia”, *Diyanet Aylık Dergi -Korku Endüstrisi İslamofobi*, 317. Mayıs 2017.

Gözen, Ramazan. *İslam ve Şiddet*, ed. Mümtaz’er Türköne 2/ 7. İstanbul: Ufuk Kitapları, 2007.

Güngör, Erol. *İslam’ın Bugünkü Meseleleri*. İstanbul; Ötüken Yay.1993.18-23.

Huntington, Samuel P. *Medeniyetler Çatışması ve Dünya Düzeninin Yeniden Kurulması*. çev. M. Turhan - Cem Soydemir, İstanbul: Okyanus Yay. 2006. <https://archive.org/details/SamuelPHuntingtonTheClashOfCiviliz>

Huntington, Samuel P. *Medeniyetler Çatışması*. çev. M. Çalık. der. Murat Yılmaz, Ankara: Vadi Yay. 1995.

Karlı, Necmi. “İslamofobia’nın Psikolojik Olarak İncelenmesi”, *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 13/1. (2013).75-100.

Kirman, Mehmet Ali Kirman, “İslamofobinin Kökenleri: Batılı mı Doğulu mu?” *İslami Araştırmalar* 21/ 1 (2010) 21-39.

Korkmaz, Sertap Canalp. “Sosyal Medyanın Terör Örgütlerince Kullanımı Ve Daeş Terör Örgütü” *Diyanet Aylık Dergi -Korku Endüstrisi İslamofobi*, 317, Mayıs 2017.

Köse, Talha. “Kültürel Şiddetten Medeniyetler Diyaloguna” *Siyasi, Tarihi, Dini ve Kültürel Boyutlarıyla İslam ve Şiddet*, ed. Mümtaz’er Türköne 2/ 7. İstanbul: Ufuk Kitapları, 2007.

Kurşun, Zekariya. “Arap Ülkelerinde Yönetim Şekilleri ve Demokrasinin Geleceği” *İslam ve Demokrasi Sempozyumu*. Ankara: TDV Yay. 1998.

Mümin, Abdurrahman “İslam Köktenciliği Üzerine: Basmakalıp Bir İfadenin Soykütüğü”, çev. Mevlüt Uyanık, *İslami Araştırmalar Dergisi*, 6/3 (1992) 165-171.

Ocak, A.Yaşar. “Küreselleşme Karşısında İslam yahut İslâm’ı Bugüne ve Geleceğe Taşımak”, *Prof. Dr. Erol Güngör’ün Hatırasına: Millî Kültürler ve Küreselleşme (Konya 16-18 Ekim 1997 Tebliğler ve Tartışmalar)*. Konya: Türk Yurdu Yayınları, 1998.

Okur, Mehmet Akif. “Üretilen Korku: İslamofobi” *Diyanet Aylık Dergi -Korku Endüstrisi İslamofobi*, 317. Mayıs 2017.

Özlem, Kader . “Avrupa’nın İçinde Yükselen İslamfobia Gerçekliği” *Siyasi, Tarihi, Dini ve Kültürel Boyutlarıyla İslam ve Şiddet*, ed. Mümtaz’er Türköne 2/ 7, 189-196. İstanbul: Ufuk Kitapları, 2007.

Picco, Giandomenico. *Düşmansız Barış Olabilir mi? Medeniyetler Çatışması*. der. Murat Yılmaz. Vadi yay. Ankara: Vadi Yay, 1995.

Samur, Hakan. “Avrupa’nın Önyargılarının ve Çelişkilerinin Bir Sonucu Olarak İslamfobia” *Yönetim Bilimleri Dergisi/Journal of Administrative Sciences* 15/29 (2017).147-173.

Şen, Osman. “Küreselleşen Terörizm Stratejisi”, *Diyanet Aylık Dergi -Korku Endüstrisi İslamofobi*, 317, Mayıs 2017.

Toprak, Binnaz. “Huntington, Batının Ön Yargılarını Yansıtıyor” *Medeniyetler Çatışması*. der. Murat Yılmaz. Ankara: Vadi Yay. 1995.197-198.

Uyanık, Mevlüt. “İslam, Demokrasi ve Şiddet Bağlamında Kökten(Din)cilik Kavramının Tahlili” <http://www.haberlotus.com/islam-demokrasi-ve-siddet-baglaminda-koktendincilik-kavraminin-tahlili/#.UrApvWyIodU> (21.01.2012).

Uyanık, Mevlüt. “Küreselleşen Dünya ve Ortadoğu Müslümanları” *Yeni Dünya Dergisi*. 3/30 (1996) 30-31.

Uyanık, Mevlüt. “11 Eylül 2001: Enerji Savaşları Yüzyılının Başlangıç Tarihi”. *Çorum Hâkimiyet*,(11.09.2006).

Uyanık, Mevlüt. “Arap Baharının Mezhepçilik ve Kabilecilik Bağlamında Analizi” *Eski ve Yeni Dergisi* 25/ 2012. 84-93.

Uyanık, Mevlüt. “Çağdaşlaşma, Değişme ve Dönüşme Tartışmalarında Sosyal Kimlikler Meselesi”. *Din, Kültür ve Çağdaşlık (Kutlu Doğum 2004)* Ankara: 2007.63-76.

Uyanık, Mevlüt. “Din Hegomonik Bir Siyasetin Aracı Olamaz”, *Siyasi, Tarihi, Dini ve Kültürel Boyutlarıyla İslam ve Şiddet*. ed. Mümtaz’er Türköne. İstanbul: Ufuk Kitapları, 2007.

Uyanık, Mevlüt. “Dini Çoğulculuk Kavramı”, *Fecre Doğru Aylık Dergi*, 1/11. (Eylül 1196) 36-40.

Uyanık, Mevlüt. “Dünyada İslamfobia’yı Besleyen Unsur Olarak Neo-Selefi

Öğreti – Bir Zihniyet Analizi” 21. Yüzyılda Sosyal Bilimler Dergisi, 11, (Selefilğin Şifreleri Özel Sayı). Nisan, Mayıs, Haziran 2015. ISSN:2147/3412

Uyanık, Mevlüt. “İlahi Dinlerin Evrensellik Tasarımının Teorik Sunumu Üzerine” *Avrupa Birliği Sürecinde Türkiye’de Din Eğitimi ve Sorunları Sempozyumu (24-26 Mayıs 2001)*. Sakarya: Sakarya Türk Ocakları ve İlahiyat Fakültesi. 149-170.

Uyanık, Mevlüt. “Küresel Bir Siyasal ve Ekonomik Güç Olarak Avrupa Birliği ve Türkiye’nin Konumu”, *Hür Gelecek Dergisi*. (02/01/2004).

Uyanık, Mevlüt. “Medeniyetler Arası Diyalogda Modern Türkiye’nin Konumu ve Önemi”, *Yeni Türkiye* 2/9 (1996), 287-295.

Uyanık, Mevlüt. “Medeniyetlerarası Uyumun Simgesi: Türkiye” *Yenişafak Gazetesi*. (4. Ekim.2003)

Uyanık, Mevlüt. “Medya ve Müslüman İmajı”. *Müslüman İmajı (Kutlu Doğum Bildirileri)*. Ankara: Diyanet Vakfı Yayınları, 1996. 287-294

Uyanık, Mevlüt. “Önce Medeniyet İçi Uzlaşma ve Birbirimize Saygı” *Çorum Hakimiyet Gazetesi*. (24/5/2005) .www.corumhakimiyet.net.

Uyanık, Mevlüt. “Türkiye AB İlişkileri”, *Çorum Hakimiyet Gazetesi*. (26/01/2009),15.

Uyanık, Mevlüt. Arap Dünyasında Dönüşümler: Yemen. *Kamu’da Sosyal Politika Dergisi*, 5/18, 2011/3. Ankara: Memur Sen. 28-42.

Uyanık, Mevlüt. Bir “Değer” Olarak “Çoğulculuk, Değerler ve Eğitimi – Uluslar arası Sempozyum-(26-28 Kasım 2004). ed. Recep Kaymakcan vd., İstanbul: DEM, 2007.

Uyanık, Mevlüt. İslami Hareketler İfadesinin Anlamlılığı Üzerine Bir Deneme” *EKEV Akademi Dergisi* 1 (1998), 9-16.

Uyanık, Mevlüt. *Selefi Zihniyet, Arap Baharı ve Türkiye*. Ankara: Araştırma Yay.2016.

Yapıcı, Asım- Yapıcı, Feyza. “Ön Yargı ve Ayrımcılık Bağlamında İslamofobi: Dinî-Sosyal Kimlikler Arası İlişkilerde Değişim ve Süreklilik” *İlahiyat Akademi Dergisi*, (2017), 1-25.

Yapıcı, Asım. “Algısal Açıdan Müslüman Kimliği ve Dindarlık”, *Dindarlığın Sosyo-Psikolojisi*, ed. Ünver Günay-Celalettin Çelik. Adana: Karahan Kitabevi,2006.

Raporlar ve İnternet bağlantıları:

BM'den IŞİD raporu: İslam'la alakaları yok, dua bile bilmiyorlar <http://m.t24.com.tr/amp/haber/bmden-isis-raporu-islamla-alakalari-yok-dua-bile-bilmiyorlar,419061> 10.08.2017

Çelikaş, Yıldız. “Avrupa'nın Yükselen Trendi: İslamofobi” (21 Ekim 2012) <http://politikaakademisi.org/2012/10/21/avrupanin-yukselen-trendi-islamfobia/>

Değirmenci, Gamze. “Avrupa'da İslamfobia Algısı Üzerine” (25 Ağustos 2010) *BİLGESAM*. <http://www.bilgesam.org/incele/769/-avrupa'da-#.WapxUvNJbMy>

Dorman, Emre. “İslamfobia” <http://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/emre-dorman/islamfobia-40492690> 17 Haziran 2017

Dünya Bülteni Araştırma Masası. İslamofobi Ve Avrupa'da İslam Algısı. İstanbul: Dübam Yayınevi, 2015. <http://www.dunyabulteni.net/dubam>

Hafez, Farid – Bayraklı, Enes. “İslamfobia: AB'nin Yeni Kriteri” <http://aa.com.tr/tr/analiz-haber/islamfobia-abnin-yeni-kriteri/786829> (03/04/2017)

http://arsiv.sabah.com.tr/ozel/londrada1110/dosya_1110.html

<http://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-40007976> 23 Mayıs 2017

<http://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-41031694>

<http://www.karar.com/dunya-haberleri/son-dakika-barcelonadaki-teror-saldirisini-deas-ustlendi-573962> 17.08.2017 Perşembe

<http://www.ntv.com.tr/dunya/son-dakika-londrada-teror-3u-saldirgan-10kisi-oldu-48kisi-yaralandi,Ry8kgrf7vka0B0tdnqY5sg> 4.Haziran 2017

<http://www.superhaber.tv/italyan-validen-allah-u-ekber-diyeni-vuracagiz-tehdidi-74991-haber> 24.08.2017 İRKÇİLİK

<https://onedio.com/haber/son-yuzyilda-gerceklesmis-dunyanin-en-korkunc-17-teror-saldirisi-512924> (22 Mayıs 2015)

<https://tr.sputniknews.com/avrupa/201708181029756400-avrupa-teror-saldirlari/> 18.08.2017

Orhan, Mustafa İhsan. “İslamfobi”, *Akademik Perspektif*, (5 Aralık 2014) <http://akademikperspektif.com/2014/12/05/islamfobia-2/>

Övgü, Pınar, “İtalyan Belediye Başkanından 'Allahu Ekber' Gafı İçin Özür”

BBC (24.08.2017)

Uluslararası Hak İhlalleri İzleme Merkezi (Uhim), Avrupa’da Yükselen Ayrımcılık, Nefret, *İslamfobi* ve *İrkçılık*. İstanbul 2015.